

תמריצים כלכליים לפשיעה

בקר (Becker, 1974) מסביר בעבודתו כי במונח 'פשע' מדובר בהגדרה כללית שנועדה לכסות את כלל הפרות החוק – ולא רק רצח, שוד ותקיפה – אלא גם עבירות של העלמות מס ועבירות נוספות שנקראות 'פשעי צווארון לבן'. בקר בדק במחקרו את הגישה הכלכלית לפשיעה, ובנה מודל שאומר שאם הרווחים הצפויים של אדם מביצוע פשע עולים על הרווחים הצפויים מכל עבודה חוקית אחרת, אז אותו אדם יבחר לבצע את הפשע. בנוסף, המודל בחן את הסבירות לביצוע פשע חוזר. במידה וההכנסה הכספית גבוהה יותר עבור הפושע מאשר ההכנסה מעבודה חוקית, והתועלת הכלכלית שלו ממעשי הפשיעה מניבים לו יותר כסף, כך גובר משמעותית הסיכוי שלו לחזור ולעסוק בפשיעה (Becker, 1974). שתי האפשרויות הללו כוללות השפעה ישירה של התמריצים הכלכליים על רמת הפשיעה. על מערכת המשפט ואכיפת החוק לפעול בצעדים הרתעתיים ומניעתיים בכדי להשפיע על החלטות הפושעים לבחור בדרך זו מתכתחילה, או לכל הפחות למנוע חזרה של פושעים על אותם מעשים פליליים. אם הענישה אינה חריפה דיה, כך התמריצים לביצוע פשעים רק הולכים וגוברים, ואותו הדבר להיפך (Draca, Machin, 2015).

ויסקוזי (Viscusi, 1986) מגדיר פושע כמי שנאסר בגין עבירות שהן פריצה, גניבה, שימוש בסמים ותקיפה. ויסקוזי לקח את המודל של בקר וחילק אותו לשלושה מרכיבים אשר מצביעים על החלטתו של אדם לבצע פשע: הרווחים הכלכליים מביצוע הפשע; העונש הצפוי בגין ביצוע הפשע; הכנסה מעבודה חוקית.

מאותם שלושה מרכיבים הוא בנה נוסחה שעל פיה ניתן לקבוע מתי אדם יבחר בפשע:

[הכנסה מהעבודה] > [עונש צפוי] - [רווחים צפויים מפשע]

ניתן גם לרשום בצורה הבאה:

[עונש צפוי] > [הכנסה מעבודה] - [רווחים צפויים מפשע]

ויסקוזי בדק בקרב אסירים משוחררים את החישוב שעשו כאשר ביצעו פשע. האם הפושע סבר שהפשע על-פי הערכתו, יציע תגמולים גדולים יותר מעבודה חוקית. הוא גילה לפי תשובות האסירים המשוחררים שכמחציתם שיערו שירוויחו מהפשע פחות ממה שהם הרוויחו בפועל, אך עדיין יותר ממה שירוויחו בעבודה חוקית. בנוסף בדק ויסקוזי את הקשר בין אבטלה ופשע, ומצא ששיעורי האבטלה הגבוהים מנמיכים את ההכנסה הצפויה מעבודה חוקית ובכך משפרים את האטרקטיביות של הפשע, כך על-פי הנוסחה. כמו כן נבדקה גם הערכת הפושע לסיכויי להיתפס ולקבל עונש (מעצר, הרשעה וכליאה) על הפשע שביצע. 60%

מהנשאלים השיבו שהסיכוי לכך הוא נמוך. מכך ניתן להניח כי למרכיב 'העונש הצפוי' בנוסחה יש חשיבות מסויימת, אך היא לא חזקה (Viscusi, 1986).

גרוגר (Grogger, 1997) מתמקד בעבודתו במי שנאסר בגין פשעי רכוש בלבד, פשעים מהם יכול הפושע להפיק רווח כלכלי. גרוגר טוען במאמרו כי ירידה בשכר היא מרכיב עיקרי בעלייה בפשיעה בקרב בני נוער וצעירים. בעבודתו הוא מציג נתונים שמראים שהחל מאמצע שנות ה-70 השכר של גברים בגילאים 16-24 ירד ב-20.3%. ובאותן שנים שיעורי המעצרים של גברים בני אותו הגיל עלו ב-18%. מכך הסיק גרוגר שגברים צעירים רגישים לשינויים במשכורת, ושלירידה בשכר יש תפקיד חשוב בעלייה בפשיעת הנוער. על-פי המודל שבנה, מצא שהשינויים בשכר אחראים לפחות לשלושת רבעי מהעלייה בפשיעת נוער שנבדקה. לבסוף, מצא גרוגר שככל שהגיל עולה ככה יורדת הנטייה לעסוק בפשע. מכך הסיק שהשכר מסביר את הירידה בפשע עם עליית הגיל, מכיוון שידוע שהשכר עולה עם הגיל (Grogger, 1997).

מאצ'ין ומגהיר (Machin, Meghir, 2004) בדקו האם שיעורי אבטלה גבוהים גורמים לעלייה בשיעורי הפשיעה וכיצד גובה השכר משפיע על סוגיה זו. צמד החוקרים מצא כי שכר גבוה וצעדים הרתעתיים מפחיתים את רמות הפשיעה, בעוד ששכר עבודה נמוך דווקא גורם לעלייה בפשיעה ומהווה גורם השפעתי חשוב עוד יותר משיעורי אבטלה גבוהים. במילים אחרות, שכר נמוך מהווה תמריץ יותר גבוה לביצוע פשע מאשר אבטלה (Machin, Meghir, 2004).

פשיעה מאורגנת והלבנת הון

הפשיעה המאורגנת, בשונה מכנופיות פשיעה או ארגוני טרור, מאופיינת בחוסר אידיאולוגיה, במבנה היררכי ברור, ביציבות ובחלוקת משאבים והתמחויות. ארגון הפשיעה שואף לשליטה מונופוליסטית בשטח או באזור מסוים, או לחילופין שליטה בעיסוק או בתחום מסוים. מקורות ההכנסה העיקריים של הארגונים הם סמים, הימורים, הלוואות בריבית, הלבנת הון, סחיטה והשתלטות על עסקים. שוק הסמים הינו מקור ההכנסה העיקרי עבור ארגוני הפשיעה, אך גם הימורים ופשעי צווארון לבן מהווים מקור הכנסה חשוב מאוד עבור הארגונים הללו. בהתייחס לעבירות צווארון לבן הכוונה היא להונאות מס, הונאות בתחום הרכש הציבורי, הפרטה, הונאה בהחזרי סובסידיות, השקעות, עבירות ממון, מיסוי ושחיתות. ארגוני הפשיעה מצליחים לנצל את הפער שבין הפעילות הפלילית לבין עולם העסקים בכדי לבסס ולהרחיב את עסקיהם ולהקים בסיס להלבנת הון (אשר, 2007).